

ПРОЕКТ!

МОТИВИ

към проект на Закон за изменение и допълнение на Търговския закон

Производството по несъстоятелност е производство за универсално принудително изпълнение, което има за цел справедливо удовлетворяване на кредиторите и създаване на възможност за оздравяване предприятието на неплатежоспособния търговец.

В общия случай производството по несъстоятелност се развива чрез осребряване на имуществото на длъжника в хода на производството по несъстоятелност. При действащата правна уредба няма ограничение за броя процедури по продажба на имуществото, което води до ненужно удължаване на производството по несъстоятелност и изчерпване на всички активи за покриване на разноски за производството. Производствата, които са свързани с производството по несъстоятелност (искови производства за установяване на вземания, спорове между кредитори, искове за недействителност на извършени разпореждания от длъжника и пр.), също водят до удължаване на производството по несъстоятелност във времето и до неговото оскъпяване. Това натоварва кредиторите, които често е необходимо да авансират разноски, за да осигурят възможност за развитие на производството по несъстоятелност и свързаните с него производства. Продължителността на производствата по несъстоятелност води до натоварване на окръжните съдилища с постоянно администриране на дела по несъстоятелност, с голям брой участници с противоречиви интереси.

В резултат на недостатъчната прозрачност на провежданите от синдиците процедури по осребряване, в съчетание с липсата на ефективен контрол на извършените оценки и действия на синдика по продажба, се стига до случаи, в които имущество от масата на несъстоятелността се продава на изключително занижени цени или по начини, ошетяващи голяма част от кредиторите. Към момента законът не предвижда възможност за провеждане на електронни търгове и продажби, каквито са предвидени в Гражданския процесуален кодекс (ГПК). Така липсват предпоставки прозрачност на процедурите по продажба и добра информираност на потенциалните купувачи за продажбите, извършвани от синдиците.

Дългата продължителност на производствата по несъстоятелност, ниската им ефективност, високите разноски за производството и обстоятелството, че кредиторите рядко се удовлетворяват изцяло при осребряването са проблеми, които неотложно трябва да се разрешат. Проектът на Закон за изменение и допълнение на Търговския закон предлага изменения и допълнения, насочени към подобряване ефективността на правната рамка относно несъстоятелността и оздравяването, като отчита предложенията на проект „Реформи в областта на несъстоятелността в България“, изпълняван съвместно от Министерството на правосъдието и Службата за подкрепа на структурните реформи на Европейската комисия.

Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (Директива за реструктурирането и несъстоятелността) (Директива (ЕС) 2017/1132) има за цел да подпомогне доброто

функциониране на вътрешния пазар, чрез премахването на пречките за свободното движение на капитали и свободата на установяване, произтичащи от различията в националното законодателство на държавите членки по превантивно преструктуриране, несъстоятелност, опрощаване на задължения и забрана за осъществяване на дейност.

Предвидената в Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право (Директива (ЕС) 2017/1132) рамка за превантивно преструктуриране има за цел да осигури възможност за преструктуриране на предприятията на длъжниците с финансови затруднения, за да продължат да осъществяват дейността си. Уреденото в част пета на Търговския закон производство по стабилизация, създадено със Закона за изменение и допълнение на Търговския закон (ДВ, бр. 105 от 2016 г.), в сила от 01.07.2017 г. има за цел да предотврати откриването на производство по несъстоятелност чрез постигане на споразумение между търговеца и кредиторите му за начина на изпълнение на задълженията му, което да доведе до продължаване на дейността на търговеца, в голяма степен отговаря на изискванията относно превантивно преструктуриране. Въпреки предвидената нормативна рамка, малък брой длъжници – търговци са се възползвали от възможността да искат стабилизация. Ограниченият брой производства по стабилизация се дължи на многобройните документи и доказателства, които длъжникът следва да предостави на съда като условие за разглеждане на неговата молба за откриване на производство по стабилизация, трудностите при договаряне на план за стабилизация със засегнатите кредитори, продължителността и разходите в производството. Изискването за надзор върху дейността на длъжника по време на производството по стабилизация и след приключването му с одобрен план, осъществяван от съда и надзорен орган, и дори възможността за пълно лишаване на длъжника от правото да управлява дейността си и да се разпорежда с правата си, прави производството по стабилизация още по-непривлекателно за длъжника с финансови затруднения.

Действащото законодателство не урежда възможността физическите лица, които не са търговци, да бъдат обявени в несъстоятелност. Поради това всички физически лица - предприемачи, осъществяващи за своя сметка, на свой риск и отговорност стопанска дейност, занаят или свободна професия, които във връзка с дейността си имат финансови затруднения, спират или прекратяват дейността си поради невъзможност да погасят съществуващите си задължения, не разполагат с възможността да искат образуване на производство по преструктуриране на дейността си, производство по несъстоятелност и производство за опрощаване на техните задължения. Водените срещу тях искиви съдебни производства и индивидуални изпълнителни производства от различни кредитори, в отделни и често многобройни производства, затрудняват защитата и възможността за постигане на общо споразумение с кредиторите за едновременно и справедливо удовлетворяване на вземанията. Липсва възможността добросъвестният предприемач, който не е търговец, да иска договаряне на стабилизация с кредиторите и да продължи дейността си. И най-накрая, веднъж изпаднал в несъстоятелност, предприемачът ще понася ограничения и забрани да осъществява занапред такава дейност, когато законът предвижда такива. Налице е необходимост от въвеждане на производство за преструктуриране, съобразено с изискванията на Директива (ЕС) 2017/1132, което да е достъпно за длъжници с финансови затруднения при вероятност от несъстоятелност – както търговци, така и предприемачи, с цел да се предотврати несъстоятелността на длъжника и да се осигури жизнеспособността му. Необходимо е също уреждане на възможността за откриване на производство по несъстоятелност по отношение на длъжник – предприемач, както и свързаното с това производство за опрощаване на задължения, когато след приключване на производството по несъстоятелност са останали неудовлетворени кредитори.

Предлаганите изменения и допълнения в Търговския закон имат за цел да оптимизират законовата уредба в следните основни направления:

1. Подобряване ефективността на производството по несъстоятелност

1.1. Създаване на ясни критерии за откриване на производство по несъстоятелност

Промяната в чл. 742, ал. 1 цели подобряване на легалната дефиниция на понятието „свърхзадълженост“, като традиционно основание за откриване на производство по несъстоятелност при капиталовите дружества, така че то да отразява отрицателния собствен капитал на търговското дружество, но да е обвързано и от преценка на вероятността дружеството да може да продължи като действащо предприятие.

1.2. Постигане на бързина на производството по несъстоятелност

С промените в чл. 613а се създават общи норми относно сроковете за подаване на въззивна, съответно на касационна жалба срещу което и да е от решенията по делото по несъстоятелност, внася се яснота за началния момент на течението им и се въвежда регулация по отношение на сроковете за подаване на отговор на жалбите. Предвид изискванията в касационното производство към жалбата да бъде представено изложение на основанията за допускане на касационния контрол и същата да бъде преподписана от адвокат, срокът за подаването на касационна жалба е по-дълъг от този за подаване на въззивна жалба. Сроковете за обжалване са обвързани от оповестяването на решенията в търговския регистър, тъй като този способ на съобщаване е по-бърз и по-сигурен от връчването на съобщения по реда на ГПК. Въззивните и касационните жалби също ще се считат връчени чрез обявяването им в търговския регистър, от който момент тече срокът за отговор на същите. С изменението се уреждат сроковете за подаване на отговор на жалбите, по отношение на които, поради липсата на разпоредби в Търговския закон, субсидиарно приложение досега намираха нормите на чл. 263 ГПК, съответно чл. 283 ГПК във връзка с чл. 621 от Търговския закон.

С изменението на чл. 629 е осигурена възможност молбите по чл. 625 на длъжника и на кредиторите срещу същия длъжник да бъдат разгледани в рамките на едно производство. Така, от една страна, производството по несъстоятелност ще може да се открие въз основа на молбата на длъжника, когато молбата по чл. 625 на кредитора е неоснователна само поради липса на активна легитимация по нея, а от друга страна, се избягва обвързване на кредиторите от решения, постановени въз основа на представена от длъжника с молбата му по чл. 625 невярна документация за финансово-икономическото му състояние. Разрешението е дадено въз основа на препоръчаните и възприети като добри законодателни практики на държави – членки на ЕС.

За да се осигури реалното и бързо развитие на производството по несъстоятелност, с промените в чл. 639б, ал. 1 се въвежда възможност за предварително осребряване от синдика на актив на длъжник с разрешението на съда, позволяващ да бъдат осигурени разноските, необходими за развитие на производството по несъстоятелност, ако те не бъдат внесени от заинтересованите лица. Разширява се и кръгът на лицата, които могат да предплатят разноските – както кредиторите, така и всяко лице, което има правен интерес от реалното развитие на производството по несъстоятелност, каквито например са обезпечените кредитори на трети лица, собствениците на капитала и членовете на управителните органи на длъжника. Осигуряването на разноските, чрез предварително осребряване на актив на длъжника, предотвратява възможността за многократни и неограничени на брой спирания на производствата по несъстоятелност, всяко от които за период от поне една година, редувани с възобновяване на производството за няколко месеца, при които с години реално не се извършват действия за удовлетворяване на кредиторите.

В чл. 632 се предвиждат промени, насочени към ограничаване на продължителността на производството по несъстоятелност, в случаите когато длъжникът няма имущество или то е недостатъчно да покрие разноските за производството по несъстоятелност и паричните средства за тези разноски не са авансирани от заинтересованите лица. Законопроектът предвижда възможност за спиране на това основание само веднъж в производството, за да

се избягва водене на продължителни и безпредметни производства по несъстоятелност. Така, в случай че не бъде поискано възобновяването му в 1-годишен срок, производството ще бъде прекратено.

С измененията на чл. 638 са предвидени изключения от правилото за спиране на завареното индивидуално принудително изпълнение по ГПК върху имущество на длъжника, в случаите, когато вече има обявен купувач. Постъпилите суми от проданта, получените над размера на обезпечението суми и удържаните задатъци по чл. 493 от Гражданския процесуален кодекс, се внасят в масата на несъстоятелността, след приспадане на таксите и разноските по проданта.

По този начин, от една страна, се избягва ненужното повторно извършване на продан на същия актив в производството по несъстоятелност и свързаните с това разходи, а от друга страна се постига бързо удовлетворяване на кредиторите на несъстоятелността чрез разпределение на получената сума от проданта по ГПК, след приспадане на разходите за нея.

Промените в чл. 646, ал. 2 предвиждат отпадане на началната дата на неплатежоспособност/свръхзадълженост, като елемент от фактическите състави на преферентните и отменителните иски по чл. 646, ал. 2 и чл. 647, ал. 1. По този начин се постига по-бързо стабилизиране на решението за откриване на производството по несъстоятелност, което в повечето случаи се обжалва единствено в частта за началната дата на неплатежоспособност/свръхзадълженост. Периодите преди подаване на молбата по чл. 625, в които действията и сделките трябва да бъдат извършени, за да могат да бъдат обявени за нищожни или недействителни спрямо кредиторите на несъстоятелността, са кратки, като на практика началната дата на неплатежоспособност/свръхзадълженост винаги ги предхожда, поради което тя няма практическо значение за защита на масата на несъстоятелност. Целта е осигуряване на бързина на производствата по несъстоятелност и съпътстващите го специални иски за попълване на масата на несъстоятелност, а от там и повишаване на ефективността на тези производства, изразяващо се в своевременното и по-голямо удовлетворяване на кредиторите.

С изменения в чл. 679 се предлага връчването на съобщенията и призоваването на всички страни (както на длъжника, така и на кредиторите) във връзка с производството по искане за отмяна на решение на събрание на кредиторите, да става чрез обявяване в търговския регистър. Действащите разпоредби предвижда призоваването на длъжника да става чрез призовка, а за кредиторите - чрез обнародване в Държавен вестник. Измененията са насочени към постигане на сигурност и бързина на призоваването, а от там и на своевременно приключване на спора относно законосъобразността на атакуваното решение и развитие на производството по несъстоятелност.

1.3. Ускоряване и облекчаване на процеса във фазата на предявяване и приемане на вземанията

За да се намали административната тежест, ускори процедурата по предявяване и приемане на вземанията, улеснят кредиторите и подпомогне и подобри работата на синдиците, както и предвид разпоредбите на Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/1105 на Комисията от 12 юни 2017 година за изготвяне на формулярите, посочени в Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета относно производството по несъстоятелност, с предложени чл. 693а се въвеждат стандартизирани образци на молбата за предявяване на вземанията и за изготвяните от синдика списъци на приетите и неприети вземания, сметки за разпределение и отчети, както и на декларациите и съгласието на синдика по чл. 656, ал. 1 и 2, които образци следва да бъдат утвърдени с наредба на министъра на правосъдието. Във връзка с това изрично в чл. 685 се регламентира съдържанието на молбата за предявяване на вземане, като се внася яснота относно съдебната процедура за проверка на редовността на молбата и за правните последици при неотстраняване на пороците ѝ или при просрочие на молбата.

В съответствие с дадените препоръки за подобряване на ефективността на правната рамка на производствата по несъстоятелност, твърде краткият 7-дневен срок за изготвяне от синдиците на списъците на приетите и неприети вземания по чл. 686 се заменя с 14-дневен.

1.4. Намаляване на съдебните такси, приложими за отменителните иски

С промените в чл. 649 се удължава преклузивният срок за предявяване на специалните иски по чл. 649, ал. 1 за защита на масата на несъстоятелност, прецизира се началният момент на течението му за действия и сделки, извършени след откриване на производството по несъстоятелност. Така се гарантира възможността синдиците да получат информация и да се снабдят с доказателства относно всички действия и сделки, попадащи във фактическите състави на специалните иски, преди изтичането на преклузивния срок за завеждането им, което в повечето случаи е затруднено от недобросъвестни действия на длъжника. Намалява се размерът на дължимите държавни такси по тези и обусловените от тях иски, чрез определянето им върху една четвърт от цената на иска. Намаляват се и разходите за сметка на масата на несъстоятелността, а от там и увреждането на кредиторите при отхвърлянето на исовете, което ще стимулира синдиците да ги предявят.

1.5. Повишаване на ефективността на процеса по осребряване на имуществото

В новия раздел II в глава четиридесет и шеста се предвижда възможност за извършването на продажба на имуществото от масата на несъстоятелността (като цяло, на обособена част или на отделни права и активи) чрез електронен публичен търг. Ще бъде използвана електронната платформа за явно наддаване, уредена в ГПК, като основен способ на осребряване по делата по несъстоятелност, с оглед на неговата прозрачност, ефективност и бързина, вкл. от гледна точка на постигане на оптимална цена и предвид обезпечаване на възможността синдикът да провежда едновременно множество продани на различни обекти от масата на несъстоятелността.

За да се обезпечи успешното приключване на проданта, когато има обявен първоначален или последващ купувач, с промяната на чл. 717д сроковете за внасяне на продажната цена се увеличават, като се уеднаквяват със сроковете в индивидуалното изпълнение по ГПК. Урежда се възможността купувачът - кредитор да упражни правото да прихване продажната цена с вземането си, само ако вземането му е безспорно и изискуемо. Ако е оспорено обезпечението или привилегията на вземането, то се счита за необезпечено и внесената от кредитора – купувач сума се заделя до разрешаване на спора за обезпечението / привилегията.

1.6. Правила срещу недобросъвестно поведение на страните в производствата по несъстоятелност и стабилизация

Предложеното изменение на чл. 613 предвижда местната компетентност на съда по несъстоятелността да се определя според седалището на длъжника, вписано не по-късно от 6-месеца преди подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност. Цели се предотвратяването на злоупотреби от страна на недобросъвестни длъжници, които променят седалището си, единствено с цел „избор“ на съд по несъстоятелност..

С промяната в чл. 637 се зачита волята на страните спорът между тях да бъде разрешен от съответния арбитражен съд, като е съобразено, че арбитражното споразумение няма действие по отношение на синдика и останалите кредитори на несъстоятелността. Ако вземането на кредитора – ищец по арбитражното производство бъде включено в списъка на приетите вземания и срещу него не постъпят възражения в законоустановения за това срок, то ще се счита безспорно установено спрямо всички кредитори като „прието вземане“ по см. на чл. 693 ТЗ. Ако обаче се е развило производство по възраженията по чл. 692, ал. 4 ТЗ относно вземането, предмет на арбитражното производство, за да се разпростре силата на пресъдено нещо на решението върху синдика и останалите кредитори на несъстоятелността, спорът за съществуване на вземането с тяхното участие трябва да се разглежда по реда на Гражданско процесуалния кодекс, а това е редът по чл. 694 ТЗ. Противното би означавало действието на арбитражното споразумение и свързаната с него

арбитражна процедура да се разпрострат върху синдика и останалите кредитори на несъстоятелността, което не само е недопустимо, но уврежда интересите на останалите кредитори на несъстоятелността. С оглед принципа за равнопоставеност на всички кредитори на несъстоятелността, техните вземания следва да бъдат установявани по едни и същи процесуални правила, когато субективните предели на силата на пресъдено нещо се разпростират върху всички кредитори и синдика. Извън горните съображения, следва да се посочи, че в практиката са налице и редица злоупотреби на страните в арбитражните производства, чрез участие на фиктивни кредитори, чрез които на практика се източва масата на несъстоятелността без реална защита на останалите кредитори на несъстоятелността.

С отмяната на раздел III на глава четиридесет и втора с чл. 669 – 672 отпада институтът на първото събрание на кредиторите, провеждано въз основа на списък на кредиторите по данни от търговските книги на длъжника, които често не отразяват реалните кредитори, и което на практика вече не се провежда по повечето дела по несъстоятелност. По този начин събранието на кредиторите за избор на постоянен синдик ще се свиква след одобряване от съда на първия списък на приетите вземания т.е. след идентифициране на истинските кредитори на длъжника. Така се предотвратява практиката другите органи в производството по несъстоятелност – синдикът и комитетът на кредиторите, да бъдат избирани от мними кредитори, вписани от длъжника в търговските му книги, за които е невъзможно или трудно да бъде доказано, че са свързани с длъжника лица.

Като предпоставка за законосъобразност на решенията на събранието на кредиторите, в чл. 676 се прецизира участието, лично или чрез пълномощник на кредитор в събрание на кредиторите. Изменената разпоредба на чл. 673, ал. 3 дава възможност на кредитор със спорно вземане да бъде предоставено правото на глас в събрание на кредиторите, независимо дали спорът за вземането се разглежда по реда на чл. 637, ал. 3 или по реда на чл. 694. С оглед на ограничените и изчерпателно изброени в Търговския закон правомощия на събранието на кредиторите, в новата разпоредба на чл. 678, ал. 2 се предвижда, че приетите извън неговата компетентност решенията са нищожни.

1.7. Гарантиране на качеството на оценките на активите

За да се гарантира качеството на оценките на активите, в чл. 677, ал. 5 са въведени изисквания, на които следва да отговарят оценителите, каквито изисквания има в ГПК и ДОПК относно оценителите при провеждане на индивидуалните принудителни изпълнения.

1.8. Усъвършенстване на уредбата на дейността на синдиците

С промените в чл. 655, ал. 2 се завишават критериите към лицата, които могат да бъдат синдици, с оглед значимостта на фигурата на синдика за производството по несъстоятелност и гарантиране на професионалните качества на лицата, назначавани за синдици. Минималният изискуем стаж по специалността вече е 5-годишен. За да се гарантира, че не е налице конфликт на интереси между синдика, от една страна, и длъжника и кредиторите, от друга страна, се въвежда и изискването лицето, което се назначава за синдик в конкретното производство, да не ги е представлявало в последните три години преди встъпването си в длъжност. Синдикът следва да изпълнява задълженията си при спазване на Етичния кодекс на синдиците и доверените лица, който се утвърждава от органа, осъществяващ контрол върху тези лица - министъра на правосъдието.

Създават се правила, насочени към защита на правата на синдика. С допълнението в чл. 657, ал. 2 се предвижда даването на писмени обяснения от синдика, преди съдът да го освободи поради негово виновно поведение. В чл. 663, ал. 1 се предвижда право на синдика да обжалва с частна жалба наложена му глоба във връзка с неизпълнение на задълженията му. Разпоредбата на чл. 655, ал. 3 внася яснота относно критериите, при които синдикът може да бъде заличен от списъка на синдиците, т.е. лишен от правоспособност, за да се гарантира принципът, че тежестта на наказанието трябва да е пропорционална на тежестта на извършеното нарушение. Обезпечава се възможността синдикът да даде писмени

обяснения, преди произнасянето на органа – съда или министъра на правосъдието да се произнесе при установено негово нарушение. Проявление на принципа на пропорционалност са и предвидените за първи път правомощия на министъра на правосъдието временно да отстрани синдика от списъка на лицата, които могат да бъдат назначавани като синдици, или да отправи предупреждение за изключване от този списък.

Досега изключените от списъците на министъра на правосъдието и на Централната банка синдици, както и освободените от съда поради виновното им поведение бяха лишавани от възможността да упражняват дейност като синдици завинаги, което бе неоправдано тежка санкция. С оглед на това, със законопроекта се предвижда, че след изтичане на 3-годишен срок от влизане в сила на акта за тяхното заличаване от списъка на синдиците, синдиците имат право да възстановят правоспособността си, след подаване на заявление до министъра на правосъдието за вписване в регистъра на синдиците, без да полагат повторно изпит, ако отговарят на останалите законови изисквания.

С цел предотвратяване на противоречива съдебна практика, изрично е предвидено, че при освобождаване на временния синдик преди провеждане на събрание на кредиторите, съдът назначава служебен синдик (чл. 667).

С отмяната на раздел Па в глава четиридесет и втора с чл. 668а и 668б отпада фигурата на помощник – синдика. По този начин отпада възможността лица, които нямат изискуемата за синдиците квалификация, по договор със синдика да извършват определени действия от компетентността на синдика. С оглед липсата на съдебен контрол върху тяхната дейност, не бяха защитени в достатъчна степен интересите на кредиторите.

2. Усъвършенстване на производството по стабилизация

Производство по стабилизация е създадено със Закона за изменение и допълнение на Търговския закон (ДВ, бр. 105 от 2016 г.), в сила от 01.07.2017 г., същото е действащо производство у нас и в голяма степен отговаря на изискванията относно превантивно реструктуриране. Законопроектът за изменение и допълнение на Търговския закон предвижда система от разпоредби, насочени към усъвършенстване на действащото производство по стабилизация и осигуряването на възможно най-пълно съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2019/1023.

2.1. Прецизиране на целта на производството

Изменената разпоредба на чл. 761 предвижда, че производството по стабилизация на търговец има за цел да предотврати откриването на производство по несъстоятелност чрез постигане на споразумение между търговеца и кредиторите му за реструктуриране на предприятието, което да доведе до продължаване на дейността на търговеца. Реструктурирането на предприятието на търговеца може да включва промяна на състава, условията и структурата на активите и пасивите, като сделки и действия на разпореждане и управление с активи, с търговското предприятие или обособена част от него, промяна на органите на управление и други подходящи мерки.

Субектите, по отношение на които производството по стабилизация не е приложимо, са изброени в чл. 764, ал. 1. Изключенията произтичат от принципната неприложимост на производството по несъстоятелност по общия ред, поради особения предмет на дейност на изключените субекти и необходимостта от упражняване на специален надзор върху тях.

Директива (ЕС) 2019/1023 предвижда, че за да се избегнат ненужните разходи и да се насърчат длъжниците да поискат реструктуриране на ранен етап на техните финансови затруднения, те по принцип следва да продължат да разполагат с контрол върху своето имущество и ежедневното управление на стопанската си дейност. Назначаването на специалист по реструктуриране, който да осъществява надзор или да поеме частичен контрол върху дейността на длъжника следва да бъде преценявано във всеки конкретен случай, с оглед нуждите на длъжника. В съответствие с тази цел, законопроекта предвижда довереното лице да бъде предлагано от длъжника (чл. 770, ал. 1, т. 12), а необходимостта от назначаването му да се преценява при условията на чл. 772, ал. 1 и 2. Правомощията на довереното лице са уредени в чл. 783, ал. 1, като новото в тях е упражняването на надзор

върху дейността на търговеца във връзка с изпълнението на утвърдения план за стабилизация и в тази връзка е съответно изменена разпоредбата на чл. 791, ал. 7.

Новост в производството е отпадането на института на надзорния орган, който съгласно чл. 796, ал. 2 можеше да бъде едноличен или колективен, назначен от съда с определението за утвърждаване на плана, с правомощията по чл. 700а да дава предварително съгласие за извършване на изброени сделки и действия от органите на длъжника. Отпадането се обосновава както с оглед намаляване на разходите за длъжника, така и с оглед принципната самостоятелност на длъжника при осъществяване на дейността му при стабилизация. Функциите на надзорния орган се поемат от довереното лице, след преценка на необходимостта от осъществяване на надзор при изпълнение на плана за стабилизация и същите са изцяло подчинени на изпълнението на мерките в плана за стабилизация, които може да са различни от посочените в чл. 700а, ал. 8 от закона действия и сделки.

2.2. Въвеждане на ясни правила за изготвяне на план за стабилизация

Разпоредбите на чл. 769 и 770 са изменени и допълнени, с оглед въвеждането на ясни правила относно съдържанието на молбата за откриване на производство по стабилизация и плана за стабилизация. Броят на приложенията, включително доказателствата и информацията във връзка с молбата, е намален до минимално необходимия за преценка на съда относно наличието на предпоставките за откриване на производството. Съдържанието на информацията в представения от търговеца план за стабилизация е съобразено със задължителното такова съгласно изискванията на Директива (ЕС) 2019/1023, като се отчитат особеностите на националното законодателство във връзка с преценката за неплатежоспособност и риск от вероятна несъстоятелност. Предвижда се, че министърът на правосъдието и министърът на икономиката съвместно утвърждават практически указания за изготвяне на план за стабилизация, които се публикуват в официалните интернет страници на Министерството на правосъдието, Министерството на икономиката и на Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия.“

По този начин се цели създаване на предпоставки за достъпност на производството по стабилизация, включително и за нуждите на търговци и предприемачи, които са микро-, малки и средни предприятия.

Предвиждат се нови разпоредби в чл. 770, които уреждат очакваните финансови постъпления при изпълнение на плана за стабилизация – ново финансиране от съществуващ или нов кредитор, предоставено с оглед на изпълнението на плана за стабилизация и предвидено в него, както и междинно финансиране от съществуващ или нов кредитор, предоставено по време на производството по стабилизация, необходимо за продължаване на дейността на търговеца или за запазване или увеличаване на стойността на дейността му. Важна част от предложения план е мотивираното изложение как планът за стабилизация ще предотврати несъстоятелността на търговеца и ще осигури жизнеспособността на дейността му, включително необходимите предпоставки за успеха на плана.

2.3. Създаване на механизъм за приемане на плана и без съгласието на всички засегнати кредитори

Ключово за успеха на стабилизацията е съгласието на кредиторите на длъжника относно приемането и изпълнението на предвидените в плана мерки за реструктуриране. Постигането на споразумение между търговеца и кредиторите му за реструктуриране на предприятието, е единствената възможност за продължаване на дейността на търговеца при определени условия, с оглед предотвратяване на бъдещо производство по несъстоятелност. Съгласието на кредиторите предполага постигане на компромиси, основани на принципа на зачитане на висшия интерес на кредиторите, съгласно който несъгласните с плана кредитори няма да бъдат поставени в по-неблагоприятно положение в резултат от плана, отколкото биха били, в случай на прилагане на реда на вземанията при извършване на разпределение на осребреното имущество по чл. 722, ал. 1.

Действащата разпоредба на чл. 789, ал. 3 е изцяло съобразена с предвижданията на Директива (ЕС) 2019/1023, че за приемането на плана е необходимо мнозинство повече от половината от вземанията във всеки клас, както и да са гласували минимум три четвърти от броя кредитори в класа. Тъй като изискването на чл. 789, ал. 4 да са гласували кредиторите, които притежават повече от три четвърти от вземанията, съставлява допълнително утежняващо условие за приемане на плана, въвеждането на което не е предвидено като възможност, законопроектът предвижда съответно отпадането му.

В чл. 790, ал. 3 се въвежда институтът на принудително налагане на плана за стабилизация, когато не е налице необходимото мнозинство от гласовете на кредиторите съгласно чл. 789, ал. 3. Съдът може да утвърди плана за стабилизация при наличие на всички останали предпоставки, и ако в допълнение са изпълнени условията по чл. 790, ал. 2, т. 1 – 3: 1. планът е одобрен от мнозинството от класове кредитори по чл. 789, ал. 1 с право на глас, включително от поне един клас от кредиторите по чл. 789, ал. 1, т. 1 - 3, а ако това е невъзможно, планът е одобрен от поне два от класовете кредитори по чл. 789, ал. 1 с право на глас, които в случай на прилагане на реда на вземанията по чл. 722, ал. 1 биха получили плащане; 2. несъгласните с плана класове кредитори с право на глас са засегнати поне толкова благоприятно, колкото всеки друг клас от същия ранг, и по-благоприятно от всеки по-нисък клас; 3. нито един клас кредитори не получава повече от дължимото по вземането му. В допълнение, в чл. 790, ал. 4 е въведено правило, че кредиторът е неблагоприятно засегнат, когато стойността на неговото вземане се намалява в резултат от прилагането на плана за стабилизация.

Новата разпоредба на чл. 790, ал. 5 предвижда съответна защита на кредиторите, които не са съгласни с плана. Всеки кредитор, който не е съгласен с плана, може да направи писмено възражение срещу предложението за утвърждаване на плана за стабилизация в 7-дневен срок от обявяването на плана в търговския регистър, когато планът ги поставя в по-неблагоприятно положение, отколкото биха били, в случай на прилагане на реда на вземанията по чл. 722, ал. 1, или ако планът не е одобрен от поне два от класовете кредитори по чл. 789, ал. 1 с право на глас, които в случай на прилагане на реда на вземанията по чл. 722, ал. 1 биха получили плащане. В такъв случай съдът назначава вещо лице за установяване на стойността на предприятието/имуществото на търговеца и съответно - на вземанията, в случай на прилагане на реда на вземанията по чл. 722, ал. 1.

Преодоляването на блокиращо мнозинство е предвидено от закона като възможност за налагане на плана за стабилизация, което е съобразено както с интересите на кредиторите, така и с възможността да се търси начин жизнеспособния длъжник да продължи дейността си.

2.4. Осигуряване на възможност за ефективно прилагане на плана за стабилизация

С оглед осигуряване на възможност за бързо и ефективно изпълнение на утвърдения от съда план за стабилизация, чл. 790, ал. 6 от законопроекта предвижда, че обжалването на плана за стабилизация не спира изпълнението му.

Съгласно действащата разпоредба на чл. 791, ал. 1, утвърденият от съда план за стабилизация е задължителен за търговеца и за кредиторите, чиито вземания са възникнали преди датата на решението за утвърждаване на плана, включително за онези, които не са взели участие в производството или са гласували против плана. В допълнение, новата ал. 4 предвижда, че планът е задължителен за дружествените органи и собствениците на капитала на търговеца. Актовете и сделките, извършени от тях в нарушение на утвърдения план за стабилизация, са недействителни. Собствениците на капитала на търговеца са трети лица, които не участват в приемането на плана за стабилизация, нямат право да го оспорват, но техните права и интереси също могат да бъдат засегнати от плана за стабилизация. Независимо че тяхното съгласие се предполага, щом търговецът сам е инициирал производството по стабилизация и е предложил условията на плана, реална е възможността собствениците и органите на търговеца да извършат актове и сделки, които са насочени

срещу интересите на кредиторите и се отклоняват от мерките в плана за стабилизация. С оглед предотвратяването на неблагоприятните последици от подобни актове и сделки, законопроектът предвижда изрично тяхната недействителност.

Новост в производството по стабилизация, която е свързана с уредбата на новото и междинно финансиране, е защитата на правата на кредиторите, предоставили ново и междинно финансиране. Тези кредитори са поели риска да встъпят в отношения с търговец в открито производство по стабилизация, осигурявайки финансови постъпления за изпълнението на плана за стабилизация или по време на производството по стабилизация за продължаване на дейността на търговеца, без да участват в производството по приемане на плана за стабилизация и съответно без да могат да го обжалват. В новосъздадения чл. 795а се предвижда, че в случай на несъстоятелност на търговеца, обявена след утвърждаване на плана за стабилизация, не могат да бъдат отменени или обявени за нищожни или недействителни при условията на чл. 645 - 647 по отношение на кредиторите на несъстоятелността действията и сделките на търговеца, включени в утвърдения от съда план за стабилизация, чрез които се осигурява ново и междинно финансиране по смисъла на чл. 770, ал. 2, т. 1 и 2. Такава защита е предвидена и по отношение на действията и сделките на търговеца, в изпълнение на които са направени разходи за договаряне и утвърждаване на плана за стабилизация. В чл. 795а се предвижда още, че сключването и изпълнението на сделки за предоставяне на ново и междинно финансиране на търговеца не може да бъде основание за реализиране на отговорност за вреди на кредиторите, доколкото друго не е предвидено в закона. В допълнение, вземанията на кредиторите, произтичащи от сключването и изпълнението на сделки във връзка с ново и междинно финансиране на търговеца, се удовлетворяват след публичноправните вземания по чл. 789, ал. 1, т. 3 и преди кредиторите с необезпечени вземания по чл. 789, ал. 1, т. 4.

3. Създаване на правна уредба относно производството по несъстоятелност и опрощаване на задължения на физически лица – предприемачи

Законопроектът предвижда създаване на глава петдесет и втора „а“ „Несъстоятелност на предприемача“ с чл. 760а – 760е, с която за първи път се предлага правна уредба на производството по несъстоятелност за физически лица, които са предприемачи.

3.1. Общи правила относно производството по несъстоятелност и производството по стабилизация на предприемачите

Законопроектът предвижда приложното поле на производството по несъстоятелност и производството по стабилизация за търговците да намерят съответно приложение и към предприемачите. Сходствата в начина на упражняване на дейността от лицата търговци и предприемачи - за тяхна сметка, на техен риск и отговорност, с цел получаване на доходи или печалба, предполага да бъдат използвани вече утвърдените правни институти на несъстоятелността и стабилизацията за търговците. Особено близко е сходството между дейността на предприемача и тази на едноличния търговец, при което физическото лице организира своята дейност, без личното му имущество да е обособено от имуществото на неговото предприятие. Систематично уредбата на несъстоятелността на предприемачите следва да намери своето място в Търговския закон, чрез въвеждане на правила за субсидиарно прилагане на действащите разпоредби и специални правила, където са необходими.

В чл. 760а се съдържа легалната дефиниция на понятието „предприемач“ по смисъла на закона - всяко физическо лице, упражняващо стопанска дейност, занаят или професия, доколкото неговото предприятие по предмет и обем не изисква воденето на делата по търговски начин. Разпоредбата обхваща всички възможни категории дейности, извършвани от физически лица за тяхна сметка, на техен риск и отговорност, с цел получаване на доходи или печалба. Поради многообразието на възможните проявни форми на дейност на предприемачите и правния режим за тяхното извършване, легалната дефиниция очертава

общо характеристиките на дейността на предприемача и изброява примерно такива дейности. Важно отграничение на понятието „предприемач“ от това за търговец – физическо лице по смисъла на чл. 1, ал. 3 от Търговския закон, е дали предприятието му по предмет и обем изисква воденето на делата по търговски начин. В зависимост от това обстоятелство, по отношение на дейността на физическото лице ще се прилагат или разпоредбите относно търговеца, или тези относно предприемача.

Доколкото предприятието на предприемача не изисква воденето му търговски начин, законопроектът предлага създаване на легална дефиниция на предприятието на предприемача. Съгласно чл. 760б, предприятието на предприемача е съвкупност от права, задължения и фактически отношения във връзка с упражняваната от него стопанска дейност, занаят или професия.

В чл. 760в от проектозакона се предвижда, доколкото в тази глава няма особени разпоредби, за производството по несъстоятелност на предприемача се прилагат разпоредбите относно за едноличния търговец.

3.2. Специални правила относно производството по несъстоятелност на предприемачите

Във връзка с установяването на неплатежоспособност, в чл. 760г, ал. 1 се предвижда, че освен в случаите по чл. 608, ал. 1, неплатежоспособен е предприемач, който не е в състояние да изпълни изискуемо парично задължение, породено от или отнасящо се до сделка, свързана с упражняваната от него стопанска дейност, занаят или професия. По този начин се разширява кръгът на възможните задължения и се включват нови такива, свързани с дейността на предприемача. Същевременно, в чл. 760г, ал. 3 се предвижда, че презумпцията за неплатежоспособност по чл. 608, ал. 2 не се прилага по отношение на предприемача, тъй като предприемачът няма задължението да заявява за обявяване в търговския регистър финансови отчети.

С оглед липсата на изискване за отделно водене на личното имущество от това на предприятието, както и липсата нормативно уредено производство за личния фалит на физическото лице, законопроектът предвижда, че личните задължения на предприемача ще се считат за свързани с упражняваната от него стопанска дейност, занаят или професия.

В чл. 760д се предвижда, че компетентен съд в производството по несъстоятелност е окръжният съд по мястото на регистрация на предприемача, вписано не по-късно от 6 месеца преди момента на подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност, а в случай че предприемачът няма място на регистрация – по неговия постоянен адрес. Така разпоредбата осигурява приоритет на мястото на регистрация на дейността на предприемача, където се предполага установяването на неговото предприятие и имущество. И тъй като е възможно предприемачът да няма регистрация, когато такава не се изисква от закона, постоянният адрес на физическото лице е другият възможен критерий за определяне на местно компетентния окръжен съд.

Тъй като предприемачите не подлежат на вписване в търговския регистър, законопроектът предвижда, че актовете в производството по несъстоятелност на предприемача се вписват или обявяват в информационната система за производство по несъстоятелност на Министерството на правосъдието.

3.3. Правила относно опрощаването на задължения на предприемачите

Законопроектът урежда за първи път възможността за опрощаване на задълженията на физическо лице – едноличен търговец или предприемач, по отношение на който производството по несъстоятелност е прекратено поради изчерпване на масата на несъстоятелността. Като последица от това, съгласно чл. 70би, предвидените в закона ограничения и забрани за упражняване на търговска дейност, стопанска дейност, занаят или професия отпадат от датата на настъпване на опрощаването на задълженията.

В чл. 760ж, ал. 1 са уредени всички предпоставки, чието наличие кумулативно е необходимо, за да настъпи опрощаване на задълженията на предприемача: да е прекратил упражняването на търговската дейност, стопанската дейност, занаята или професията, с

която са свързани задълженията; да е погасил разноските в производството по несъстоятелност; да е погасил поне 1/3 от задълженията, при условие че същите не надхвърлят стойността на неговия несеквестируем доход по чл. 446 от Гражданския процесуален кодекс за срок от три години след датата на откриване на производството по несъстоятелност, при спазване на реда на вземанията по чл. 722, ал. 1; да не е извършил действия или сделки от момента на откриване на производството по несъстоятелност, които увреждат интересите на кредиторите; да е изтекъл срок от три години от датата на прекратяване на производството по несъстоятелност с влязъл в сила съдебен акт.

Опрощаването на задълженията на предприемача настъпва по силата на закона при наличието на всички предпоставки, считано от деня на най-късно настъпилата от тях.

Предпоставките относно погасяването на разноските в производството по несъстоятелност и поне 1/3 от задълженията към кредиторите, се установяват по съдебен ред, след извършване на проверка от съда. В чл. 760з се предвижда, че молбата на предприемача за установяване на тези предпоставки се подава до компетентния съд по несъстоятелността и се разглежда при условията и по реда на чл. 752 - 755. Повторното подаване на молба за проверка на предпоставките за опрощаване на задълженията в срок от три години е недопустимо.

4. Други предложения за изменение и допълнение на закона

С оглед транспонирането на Директива (ЕС) 2019/1023 в чл. 620а е установено задължение на органите на длъжника, при наличие на непосредствена опасност от неплатежоспособност и при отчитане на интересите на кредиторите, на съдружниците, акционерите и едноличния собственик на капитала на търговеца, както и на работниците и служителите, да предприемат всички необходими действия за избягване на неплатежоспособността и свръхзадължеността на търговеца, както и да не застрашават жизнеспособността на предприятието умишлено или с груба небрежност.

С изменението на чл. 189 от ДОПК значително се оптимизира процедурата за даване на предварително съгласие на министъра на финансите относно плановете за оздравяване и стабилизация, като се въвежда по-кратък срок за произнасяне, което не се предхожда от съгласувателна процедура с органите по чл. 184, ал. 1 ДОПК.

Съобразно изискванията на Директива (ЕС) 2019/1023 за въвеждане на инструменти за ранно предупреждение относно обстоятелствата във връзка с риска от вероятна несъстоятелност, предвижда се създаване на точка 14 в чл. 7, ал. 1 от Закона за малките и средните предприятия. Съгласно предложената нова разпоредба, изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за насърчване на малките и средните предприятия към министъра на икономиката ще информира и консултира предприятия, които са застрашени от настъпване на неплатежоспособност, относно възможностите за установяване на финансови затруднения и предприемане на необходимите действия. Целта е осигуряване на информация относно наличните производства и мерки във връзка със стабилизацията и опрощаването на задължения по удобен начин за микро, малки и средни предприятия.

Предвижда се създаване на чл. 377а в Закона за съдебната власт, съгласно който Висшият съдебен съвет предоставя за публикуване на Министерството на правосъдието и Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел информацията по член 24, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година относно производството по несъстоятелност, както и данни относно производствата по несъстоятелност, стабилизация и опрощаване на задължения. Условията и редът за предоставяне на информацията ще се уреждат в наредба, издадена от Висшия съдебен съвет след съгласуване с министъра на правосъдието. Предложената разпоредба на чл. 377а осигурява възможността за събиране и обобщаване на национално равнище на данните относно производствата по стабилизация, несъстоятелност и опрощаване на задължения, които следва да се съобщават на Комисията на Европейския съюз ежегодно, в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2019/1023.

С предложените изменения и допълнения на Търговския закон се цели:

1. Справедливо, ефективно и бързо удовлетворяване на кредиторите в производството по несъстоятелност, както и запазване на масата на несъстоятелността на длъжника.
2. Премахване на пречките за ефективна стабилизация на жизнеспособни длъжници с финансови затруднения, свеждане до минимум на загубата на работни места и запазване на ползите от дейността им за обществото и икономиката.
3. Създаване на възможност за предприемачите да се възползват ефективно от втори шанс чрез опрощаване на задължения, след като дейността им е била прекратена поради несъстоятелност и са останали неудовлетворени вземания на кредитори.

Очакваните резултати от прилагането на измененията и допълненията на закона са:

1. Подобряване ефективността на производството по несъстоятелност чрез създаване на условия за бързина и процесуална икономия, намаляване на разноските и усъвършенстване на уредбата на събранието на кредиторите, синдика и оценителите.
2. Усъвършенстване на производството по стабилизация и насърчаване на използването му чрез опростяване на правилата, запазване на контрола върху дейността и намаляване на разходите, въвеждане на механизми за принудително налагане на плана за стабилизация и за защита на изпълнението му.
3. Осигуряване на възможност на физически лица – предприемачи да се ползват от производството по несъстоятелност, стабилизация и опрощаване на задълженията

Предвижда се, че законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на § 19 и § 36 относно чл. 677, ал.5, които влизат в сила шест месеца след обнародването. Параграф 56 (във връзка с провежданото на публичен електронен търг), § 66 и § 92 (относно предприемачите) влизат в сила от 1 януари 2025 г.

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Търговския закон е свързан с прилагането на следните актове на Европейския съюз:

- Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132 (Директива за реструктурирането и несъстоятелността);
- Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и Съвета от 20 май 2015 година относно производството по несъстоятелност;
- Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/1105 на Комисията от 12 юни 2017 година за изготвяне на формулярите, посочени в Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета относно производството по несъстоятелност.

Към проекта е изготвена **частична предварителна оценка на въздействието**, съгласно чл. 20, ал. 2 от Закона за нормативните актове и чл. 30б от Устройствения правилник на Министерския съвет и неговата администрация.

Законопроектът не съдържа разпоредби, свързани с въвеждането на регулаторни режими.